

חינוך לחיים

פרשת שמיי

ידועה היא תמיהתו של ה'פני יהושע' בסוגיית חנוכה בשבת כא מדוע היה צורך כלל בפך השמן הטהור, לשמו נעשה הנס; כלום לא היה אפשר להדליק בזה שנטמא בידי היוונים, שהרי כלל נקוט הוא בידינו כי 'טומאה הותרה בציבור'! יישב על כך מן המהר"ם שפירא מלובלין: בשעה שבאים לחנוך את העבודה - לא ניתן לחנוכה על בסיס מצב של "בדיעבד"!

ותלמידו, הרב פרנקל רבה של ת"א, תמך יסוד זה בדברי ה'דעת זקנים' בפרשתנו שהסביר מדוע לא נטמאו אלעזר ואיתמר לאחיהם בעוד ההלכה קובעת כי 'כהן הדיוט' נטמא לקרוביו. אלא משום שבאותו היום נמשחו לכהונה - ולכן חשובים היו כ'ככהנים גדולים' ולא יכלו היו להיטמא לקרוביהם. היינו, שיום חנוכה המילואים היו יום הצבת ה'יסודות' ולא ייתכנו במצב של "טומאה"!

ונראה לתת בעצם הדברים - טעם, ולשפוך תבלין מתוק על הדברים: הן מהי באמת הסיבה בעטיה בחינוך לא די ב'הותרה' ויש צורך במתן חינוך בנוסח לכתחילה שבלכתחילה?

יהיו שיאמרו שבהיות וגיל טל ילדות היו גיל רגיש של ההתחלה, אז להתחיל כדאי 'ברגל ימין' ואין להתפשר ולצטוד בדרך של 'בדיעבד' ברגעי הבראשית של הילד בעולם היהדות. יהיו שיטענו - וזה גם נכון עקרונית - שהילד איננו יודע להבחין בין פרווה לבשרי, ואם אתה מעניק לו משהו 'פרווה' הוא עלול להפכו ל'בשרי'. אבל דומה שנעוצה כאן תובנה יסודית ועמוקה הרבה-יותר.

כאן בונים יסודות!!!

רגעי הילדות אינם רק רגעי ההתחלה. אלא בעיקר רגעי היסודות. כאן, ברגעי ההתחלה הילד קובע את כל התדמית שלו על החיים היהודיים. ברגעים הטריים הללו, נצרבת בתודעה שלו לשנים ארוכות - מה אומרים לו, למשל, החגים, והאם הלימוד יוצר בקרבו 'התניה' חיובית. וברגעים שבונים יסודות, אסור לנו שהם יהיו רעועים, או רעועים - קמעא. כך לא בונים חיים יהודיים. אם מדובר בקומה שלישית או רביעית - קרי, למשל, 'גיל ההתבגרות' אז אדם חווה ברמה כזו או אחרת זעזועים רוחניים בגלל חיפוש הזהות האישית שלו - ניחא, כי אזי יצופו בקרבו ה'התניות' החיוביות על החיים היהודיים. אולם כאשר מדובר ברגעי ההתחלה, רגעי היסודות, זה עלול להיות מסוכן. כאן, את היסודות, לא בונים עם חומרי בנייה בלתי-איכותיים. לא מתפשרים על פחות מהלכתחילה שבלכתחילה.

ונוסיף על הפס' 'ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שורף ויקצוף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים לאמור'

על פי מעשה שבא מן הרב מפוניבז' להשתתף בשמחת בר מצוה של ילד אחד מבתי אבות, הילד היחיד שניצול ונותר מגיטו קובנא, והכירו על פניו של הרב שהוא נרגש ביותר, הוא לא התכונן מראש לשאת דברים, אבל כדרכו תמיד נאחז גם כעת בפסוק מפרשת השבוע, אחרי ששאל בעדינות אם יש פה חומש (אף פעם לא הסכים לבקש בפה מלא שיטרחו ויביאו לו) ושטף הרעיונות התחיל לגאות כנהר. באותו שבוע קראו בתורה פרשת שמיי,

בפרשה מסופר על מיתת שני בני אהרן, נדב ואביהוא, ומסופר עוד בין השאר כי משה רבינו ע"ה "ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שורף ויקצוף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים לאמור" המלה האחרונה "לאמור" היא, לכאורה, מיותרת. כי בכל מקום משמש "לאמור" כציווי למסור את הדברים הלאה, אך כאן לא שייך לפרש במשמעות זו? לפיכך מוסיף רש"י הקדוש בביאורו: "לאמור" - אמר להם השיבוני על דברי! דהיינו שדרש מהם תשובה.

איזו תשובה דרש מהם, מה היתה טענתו של משה רבינו כלפיהם?

אלא שאמרו חז"ל, כי בעצם היו אף אלעזר ואיתמר ראויים לשרף, אם לא שריחם הקב"ה על אהרן. שאל איפוא משרע"ה אותם שאלה מחרידה ונוקבת: "למה נותרתם? בשביל מה הותרתם? אתכם? הלא נותרתם אך ורק בשביל שתרכו כבוד שמים ותקדשו את שמו יתברך". השיבוני - אם כן, על דברי: היכן הוא קידוש השם שלכם?!

אף אתה פנה הרב זצ"ל בהתלהבות אל הבחור בר מצוה: "נותרת יחידי מכל הילדים היהודים בגיטו קובנא, הלא נותרת לקדש את ה' - והקב"ה תובע ממך: "לאמור", "השיבוני על דברי", היכן הוא קידוש השם שלך?!" "ולא רק אליך הוא קורא".

השלים והפטיר בסיום דבריו. היום הזה כל ילד יהודי חי הוא "נותר" והקב"ה מצפה ממנו שיקדש את שמו ית',

ה"לאמור" בפרשת שמיי זועק ודורש מכל ילד יהודי: "השיבוני על דברי", "השיבוני וקדשוני".

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com